

Katechéza 2 – Misál pre Cirkev, ktorá sa modlí

Drahí bratia a sestry! Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že Rímsky misál je určený pre kňaza. Jeho sa najviac zmena týka. Ale musíme si uvedomiť, že je to kniha, ktorá je určená aj pre celé spoločenstvo veriacich. Áno, ten, kto misál berie do rúk a prelistuje jeho strany počas slávenia Eucharistie, je celebrant – ten, kto predsedá sláveniu – biskup alebo kňaz. Ale kto pojme jeho zmysel a obsah, je celé zhromaždenie veriacich, ktorí počúvajú texty, zapájajú sa zmyslami, gestami, citmi a pozornosťou, čím rastie aj ich viera.

Všeobecné smernice Rímskeho misála ponúkajú niekoľko usmernení k príprave eucharistického slávenia: „Praktická príprava každého slávenia nech je starostlivo premyslená podľa misála a ostatných liturgických kníh a pod vedením farára, rozumne rozdelená medzi všetkých zúčastnených po obradnej, pastoračnej a hudobnej stránke a iných služieb, ktoré sa priamo týkajú veriacich. Kňaz, ktorý predsedá sláveniu, má vždy právo prispôsobiť to, čo prináleží do jeho kompetencie. Pretože celé spoločenstvo sa má sýtiť eucharistickým prameňom, je potrebné, aby sa niektorí dali do služby pre ostatných vopred stanoveným spôsobom. Odporúča sa prítomnosť liturgickej skupiny farnosti, ktorá pomáha, aby nedeľná Eucharistia mohla byť opravdivým miestom spoločenstva, do ktorej sa zapoja všetky osoby vo farnosti, aby sa na nich ukázalo tajomstvo Krista a Cirkvi. Zároveň každý, kto je povolaný vykonávať osobitnú službu, musí pamätať na princíp, podľa ktorého musí vykonať to a len to, čoho službu koná“ (porov. SC 22). Preto ten, kto predsedá sláveniu, neslávi iba liturgiu, ale celý liturgický život komunity. To znamená, že farár je povolaný, aby bol garantom liturgického života, ktorý sa zakladá na jednote, poslušnosti, dôvere a aktívnej účasti. Diakon vykonáva svoju úlohu, ktorá spočíva v spojení oltára a spoločenstva veriacich prostredníctvom trojitej služby: zhromaždeniu, Slovu a oltáru. Lektori, akolyti, speváci, hudobníci, katechéti, miništranti sú povolaní k vzájomnému zosúladeniu v poriadku a harmónii slávenia prostredníctvom rozličných služieb na tom istom tajomstve. Všetci ostatní sú pozvaní vstúpiť do pobytu na liturgii, kde Ježiš pri stole svojho Tela a Slova prijíma všetkých: jednotlivcov, rodiny, malých, starších, mladých, dospelých, chorých, zdravých, radostných i smutných, handicapovaných i tých, ktorí ich sprevádzajú, tých, ktorých všetci poznajú, i tých, ktorých nepoznávajú, Slovákov i cudzincov, pravidelných účastníkov i nepravidelných, jednoducho všetkých, čo sa zúčastňujú na slávení Eucharistie. Aby sa toto mohlo naplniť, je potrebné, aby umenie slávenia bolo zamerané na zapojenie všetkých tak, aby sa každý mohol cítiť, že je v dome, kde prebýva Eucharistia.

Preto existuje vnútorný vzťah medzi liturgiou a modlitbou. Modlitba je „živým a osobitným vzťahom s Bohom“, nás učí Katechizmus (KKC 49). Pri slávení svätej omše sú do modlitby pozvaní a zapojení všetci. Ba môžeme povedať, že svätá omša je prameňom a formou každej kresťanskej modlitby.

Rímsky misál, ktorý obsahuje omšový rituál, teda môže byť považovaný za knihu modlitby. No nie iba preto, že sú v ňom obsiahnuté rozličné modlitby, ale najmä preto, lebo uchováva podstatu a formu liturgickej modlitby, ktorú charakterizuje:

- Konanie – každé liturgické slávenie sa nemôže zredukovať iba na slovnú modlitbu, hoci ju obsahuje, ale popri slovách ponúka ticho, spev, hudbu, gestá, zapojenie tela a zmyslov, oblečenie, farby, svetlá, vône, ktoré popri slovách vyjadrujú účasť na hostine Tela a Krvi Pána. Pri liturgickom slávení, a osobitne pri Eucharistii, sa modlitba prejavuje vo svojom základe ako vzťah medzi gestami a slovami.

- Symbol – Eucharistia je modlitbou ako symbolom, nie preto, že používa súbor symbolov, ale preto, lebo vytvára a odhaľuje hlbokú pravdu vecí a realizuje to, čo znamená. Cieľom jej symbolickej bohatosti nie je len pochopenie obsahu slávenia, ale aj prežitie skúsenosti osobného a rodinného vzťahu s Pánom Ježišom.
- Spoločenstvo – plná, vedomá, aktívna a zbožná účasť na Eucharistii je vždy účasťou osobnou i spoločnou, pretože všetci sa vyjadrujú prostredníctvom spoločnej modlitby, kde sa každý zapája a modlí, pretože všetci sa podieľajú na tom istom slávení. Preto je dôležité, aby jednotné slová a gestá, ktoré konajú jednotlivci, vyjadrovali modlitbu celej Cirkvi. Preto misál ponúka určité usmernenia, aby slová a gestá boli spoločné. Môžeme si uvedomiť, že liturgická modlitba je skoro stále formulovaná v množnom čísle (my), čo nás privádza k opusteniu seba samých, vlastnej obmedzenosti, vlastných predstáv vyjadrených v súkromnej modlitbe, aby sme vstúpili do spoločnej modlitby všetkých a za všetkých. V liturgickej modlitbe každý spieva, hýbe sa a modlí sa jednohlasne a v symfónii s modlitbou ostatných. Takto sa spoločne stávame jedným telom, telom Cirkvi zídenej k modlitbe.
- Gestá – Eucharistia zapája celú osobu a dáva formu kresťanskému životu. Eucharistický obrad zapája myseľ, telo, zmysly, emócie, inteligenciu a city. Účasť na liturgickej modlitbe kladie dôraz na jednotu vonkajšku a vnútra – vonkajšími gestami a slovami, vyjadrujeme vnútorný postoj.
- Vzor modlitby – Rímsky misál ponúka rozličné typy modlitieb: obrad svätej omše prechádza od poďakovania k prosbám, od chvál k odproseniu, vytvárajúc kontinuálny proces modlitby. Misál vytvára týmto spôsobom vzor, ktorý inšpiruje a riadi ďalšie skúsenosti osobnej i spoločnej modlitby. Niekoľko príkladov:
 - a) všetky modlitby majú trojičnú štruktúru: obracajú sa k Otcovi skrze Syna v Duchu Svätom. Táto štruktúra môže byť použitá ako vzor každej modlitby kresťana;
 - b) texty predsedníckej modlitby obsahujú dynamiku, ktorá úzko spája spomínanie na Pánove skutky s prosbou, a teda po úvodnom oslovení (Bože, Otče, ...) modlitba spomína Božie spásne skutky a ústi do určitej prosby;
 - c) obrad svätej omše ponúka dialóg slova s tichom, ktoré môže vyústiť do meditácie, počúvania a adorácie;
 - d) v štruktúre liturgie slova môžeme nájsť ďalší aspekt modlitby, ktorá strieda počúvanie Božieho slova s odpoveďou Božieho ľudu. Tomu, ktorý hovorí svojím Slovom, prináleží odpoveď veriacich, ktorí Božie slovo prijali. K tomu pomáha ticho a spev tých, ktorí sa stotožnili s počutým Božím slovom (čo vyjadrujú ich odpovede a vyznanie viery) a túžba podľa toho, čo počuli, aj konať (čo vyjadrujú spoločnou modlitbou veriacich).

Tu možno stojí za zamyslenie otázka: Ako vyzerá moja osobná modlitba? Akú má štruktúru? Nechávam sa pri nej inšpirovať svätou omšou? Je súčasťou mojej osobnej modlitby aj chvála, vďaka, odprosenie, prosba?

Svätá omša nás učí, aby tak ako ona, aj naša osobná modlitba bola skutočným rozhovorom s Pánom, pri ktorej nevypočítavame svoje prosby a starosti, ale pri ktorej sa s ním rozprávame ako deti so svojím Otcem. Až pri účasti na sv. omši môžeme spoznať význam slov Ježišových učeníkov: „Pane, nauč nás modliť sa.“